

ВАСА ЈОВАНОВИЋ (1872, Нови Сад–1943, Ковиљ)

Васа Јовановић је био један од најпознатијих тамбураша на овим просторима, мелограф, музички педагог и композитор многих песама које су и данас популарне и сматрају се староградским. Родио се у Новом Саду 1872. године, а већ у раном детињству отац му је, нажалост, преминуо. Породица се преселила у Доњи Ковиљ, мало живописно место у близини Новог Сада. Његова мајка се преудала за гостионичара, а Васа је већ тада имао прилике да слуша одличне тамбурашке ансамбле у његовој гостионици. У овом малом месту Васа је завршио четворогодишњу основну школу.

На редовно музичко школовање Јовановић није ишао јер није било у то време таквих институција у овом делу аустро-угарског царства. Због тога су бројни чешки, аустријски и мађарски музичари на овим просторима деловали као учитељи музике. Учио је ноте и основе музичке теорије код тада познатог тамбураша Ота Крчмара, професора музике и наставника у реалној гимназији у Сремској Митровици, тадашњем центру тамбураштва на овим просторима. Овде се прикључио и његовом тамбурашком оркестру, учећи музику у исто време и од Карела Драгутина Хруза, чешког композитора и тамбурашког капелника, од кога је највише научио и савладао музичку писменост. Јовановић се већ од своје ране младости бавио подучавањем тамбурашког подмлатка. Оспособио је за живота преко стотину добрих тамбураша (већини су позната имена) и успевао да ученике музички описмени и да им пренесе потребно сазнање.

Васа Јовановић је волео да свира у свом граду Новом Саду, а највише у кафанама, нарочито „Бела лађа”, где се у то време окупљала ондашња новосадска елита, на челу са тадашњим градоначелником Светозаром Милетићем. Године 1901. године Васа Јовановић је основао сопствени тамбурашки оркестар под именом „Бели орао”, састављен претежно од својих пријатеља Ковиљчана, с којима је свирао до краја свог музичког радног века, тј. све до Другог светског рата. За овај оркестар савременици кажу да је био један од најбољих на овим просторима и да је капелник Јовановић са њим гостовао у Аустро-угарској, Немачкој, Белгији, Холандији, Румунији, Русији, Енглеској и у другим земљама, наступајући у најугледнијим концертним салама Одесе, Париза, Лондона, Прага, Будимпеште, Брисела, Беча, Берлина, Лајпцига, Дрездена, Загреба, Новог Сада, Београда, Букурешта и других градова. Упркос томе што је у годинама до Првог светског рата Јовановић био грађанин Аустро-угарске царевине, на концертима његовог тамбурашког ансамбла „Бели орао” истицана је српска застава, а на сваком наступу чланови ансамбла су носили скупocene народне ношње из Шумадије, Црне горе, Хрватске и са територије данашње Војводине. Било је то време интензивних турнеја, где се по Јовановићевом сведочењу оркестар „увече обувао, а ујутру изувао”.

Јовановић није био политички ангажован, али је боравио у Немачкој 1901. године, у Лајпцигу, када тамо борави и Лењин који штампа комунистичке памфлете и часописе. Јовановића нису заобишле тадашње напредне идеје и он, са колегом Марком Нешићем из Новог Сада, уврштава у репертоар свог ансамбла и револуционарне песме. Нешић пише Јовановићу тада да му из

Лајпцига пошаље текст „Марсељезе”, што Јовановић и чини, а у Васиној заоставштини је, између осталих композиција, пронађена и „Интернационала”, као и аранжман песме „Буди се исток и запад”, коју је уврстио у један од својих маршева, познат под називом „Марш народног фронта”.

Јовановић је компоновао око сто педесет композиција. Треба издвојити педесет корачница, односно маршева, од којих се истичу: „Ковиљ”, „Стражилово”, „Марш Удружења”, „Вардар”, „Немањић” и „Безимени марш”. Компоновао је и такозване смесе, односно „rottrougi”, сукцесивно сложене познате мелодије на народне мотиве, оперске арије или популарне песме, аранжирани за тамбурашке ансамбле. Ове смеше су најчешће његови ансамбли изводили тако да постоји неколико верзија различитих аранжмана, у зависности од састава који их је изводио, међутим најчешћи су аранжмани управо за тамбурашки ансамбл какав је био његов „Бели орао”. За ове смесе Јовановић је користио српске, немачке, мађарске, чешке, словачке и друге мелодије. Компоновао је и око петнаест плесова, односно кола која су изводили његови ансамбли на турнејама. Оно што је нарочито значајно јесте да се у његовој заоставштини налази много аранжмана, односно транскрипција за тамбурашки оркестар из репертоара популарне класичне музике композитора као што су Жорж Бизе, Беджих Сметана, Франц Лехар, Рихард Вагнер, Ђоакино Росини, Ђузепе Верди, Шарл Гуно, Жан Жак Офенбах и други, што говори у прилог томе да су концертни наступи у оквиру турнеја овог и других Јовановићевих ансамбала били на високом нивоу.

У вези са репертоаром овог ансамбла, интересантно је сведочење Марка Нешића у његовим белашкама са разних путовања са Јовановићем и његовим ансамблом: „После представе у позоришту, дошао нам капелник градске музике и довео је са собом капелника позоришта. Са њима су дошле и њихове жене и један глумац и глумица. Капелник градске музике Фогл фалио нас је капелнику позоришном, да ми свирамо увертиру Танхојзер, а овај му је рекао да он не може то веровати, јер четири човека то нису у стању извести. Такођер ни други глумци нису веровали, па их је сада господин Фогл зато довео и замолио нас да то одсвирамо, те пошто то учинисмо, уверио их је да су четири Србина кадри да учине оно што се њима чинило немогуће...”

Јовановићеве композиције су штампане тек седамдесетих година 20. века, међутим, до тада је њихово умножавање најчешће било путем преписивања у земљи и иностранству.

Мелографски рад испољио је у записивању неколико стотина претежно српских народних мелодија, али и руских, немачких, мађарских, румунских, словачких и других.

У Немачкој је имао десетогодишњу љубавну романсу са Олгом Квицау, која је и сама свирала у тамбурашком ансамблу, а свирала је и у његовом оркестру. Веровао се са њом, али су се разишли, јер га је вукла носталгија да се врати у Ковиљ. Ту је оженио Јелисавету Паунић и са њом је имао ћерку Даницу и три сина, Константина, Милоша и Милутина. Васа Јовановић је умро 21. јуна 1943. године у 71. години, у Ковиљу.

Успомена на Васу Јовановића се чува скоро искључиво у уским музичким тамбурашким круговима, у којима стручњаци који се баве истраживањем тамбуре као инструмента и њеног начина свирања врло добро знају ко је био и шта је Новом Саду и Војводини оставио Васа Јовановић. Управо тај круг људи се и труди да сачува његово име и дело. Тако је 2018. године основан Градски тамбурашки оркестар Новог Сада „Васа Јовановић”, а једна секција за учење тамбуре у Центру тамбурашке културе и уметности у Новом Саду носи такође његово име. Учитељ и библиотекар Бошко Брзић је написао и објавио књигу под називом „Васа Јовановић”, тамбураш, композитор, мелограф и музички педагог” за угледну издавачку кућу „Тиски цвет” из Новог Сада. Брзић је такође аутор и одреднице „Васа Јовановић” у Српском биографском речнику, у издању Матице српске, који је својевремено уређивао академик проф. др Чедомир Попов.

Музички примери:

Васа Јовановић, [„Стражилово”](#), марш за тамбурашки оркестар;

Васа Јовановић, [„Немањић”](#), марш за тамбурашки оркестар.